

ผลกระทบจากการย้ายถิ่นออกของสมาชิกในครัวเรือนต่อการใช้ที่ดิน : กรณีศึกษาอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ทำการค้นหาลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือน โดยตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นออกของสมาชิกครัวเรือนทั้งในด้านของจำนวน รูปแบบ และคุณลักษณะส่วนบุคคล อันประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และถิ่นปลายทาง ที่คาดว่าจะมีผลต่อการใช้ที่ดินที่พิจารณาจากการปลูกข้าว ปลูกพืชล้มลุก ปลูกพืชยืนต้น และการไม่ใช้ประโยชน์โดยปล่อยรกร้าง ทั้งนี้มีสมมติฐานการวิจัยว่า จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกของครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้ง (Curvilinear Relationship) ต่อการใช้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมที่วัดจากพฤติกรรมข้างต้น และยังเชื่อว่าการย้ายถิ่นออกของสมาชิกครัวเรือนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จะส่งผลให้ครัวเรือนใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกน้อยลง นอกจากนี้ คาดว่า เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และถิ่นปลายทางของการย้ายถิ่นออก มีผลให้เกิดความแตกต่างในการใช้ที่ดิน เพื่อการเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกของสมาชิกในครัวเรือน ทั้งการย้ายถิ่นออกระยะสั้นและ ย้ายถิ่นออกระยะยาว มีผลให้ครัวเรือนปล่อยที่ดินรกร้างมากกว่าที่จะนำไปใช้เพื่อการเพาะปลูกข้าว ปลูกพืชล้มลุกและปลูกพืชยืนต้น ในทางกลับกัน หากครัวเรือนมีผู้ที่ไม่ย้ายถิ่นมากโอกาสที่จะปล่อยที่ดินรกร้างว่างเปล่าก็จะลดลงและโอกาสในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรจะเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกของครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นออกระยะยาวเป็นที่น่าสังเกตว่า การย้ายถิ่นออกระยะยาวจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชยืนต้น ซึ่งความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนจะใช้ที่ดินในลักษณะการลงทุนระยะยาวแทนการลงทุนระยะสั้น เช่น การปลูกข้าว และพืชล้มลุก เมื่อสมาชิกครัวเรือนย้ายถิ่นออกระยะยาว นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ เอกสารสิทธิ์ของที่ดิน รองลงมาคือ ทำเลที่ตั้งที่ดิน สำหรับปัจจัยครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ การเป็นเจ้าของที่ดิน ขนาดแรงงานของครัวเรือน และการได้รับเงินส่งกลับ ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นออกที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดิน คือ เพศ การศึกษา และถิ่นปลายทางของการย้ายถิ่นออก ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยต่างๆ ที่อภิปรายข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการใช้ที่ดินของครัวเรือนทั้งสิ้น

ดังนั้นหากครัวเรือนมีขนาดแรงงานในถิ่นต้นทางเพียงพอ ที่ดินมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองอย่างถูกต้อง รวมถึงได้รับเงินส่งกลับจำนวนที่มากพอสำหรับลงทุนเพื่อการเกษตร ครัวเรือนก็มีแนวโน้มที่จะนำที่ดินมาใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรมากยิ่งขึ้น ปัญหาการปล่อยที่ดินรกร้างอันก่อให้เกิดการสูญเสียไปทางทรัพยากรก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย